

Sorunlarımız

MİMAR VE MÜHENDİS EYLEMLERİ

Çağatay ODABAŞI *

21 Ocak 1971 tarihli Milliyet Gazetesinin »Düşünenlerin Düşüncesi« sütunlarında, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Öğretim üyesi Sayın Yalçın KÜÇÜK'ün «Mimar ve Mühendis Eylemleri» başlıklı bir yazısını okuduk. Ta, Üniversitedeki talebeliğimden tanıdığımız ve muteber bir aydın olarak bildiğimiz Sayın yazarı, Türkiye'mizde ötedenberi şikayet edilen ve buna rağmen bir türlü tedavisi yapılamayan bir hastalığın pençesinde görmek cidden uzucu olmuştur bizim için. Bu hastalık; toplumumuzda muteber bir yer bulan herkesin, kendi ihtisası ve formasyonu ne olursa olsun, her konuyu açık ve seçik olarak bildiklerini sanmaları ve o konudaki ihtisas ve formasyon sahiplerinin görüş ve fikirlerine iltifat etmek lüzumunu duymamak hastalığıdır. Bunun içindir ki, Türkiye'de büyük ümitlerle yapılan birçok kanun ve reformlar, bir müddet sonra geriye tepmektedir.

Sayın Küçük'ün mimar ve mühendislerin, toplumumuzun teknolojik hayatındaki önemini son derece hafife alan, hafif iddialarına cevap vermek, aslında lüzumsuzdur. Zira, mimar ve mühendisler teknolojimizdeki yerlerini ihtiyaç olduğu nisbette almakta ve alacaklardır. Ancak Sayın yazarın bir üniversite öğretim üyesi sıfatını taşımasına rağmen, çağdaş koşullardan ve ihtiyaçlardan bu derece uzak bulunması ve formasyonu dışında olan konularda kendisini kompetan imiş gibi görmesi, cevap vermek lüzumunu duymamıza sebep teşkil etti.

Teknik personelin 1327 sayılı kanuna neden karşı çıktığı kamu oyuna, çeşitli meslek kuruluşları tarafından açıklanmıştır. Bu ya-

zımında ayrıca, şahsi görüşümüzce 1327 sayılı kanunun taşınmasını arzu ettiğimiz bazı niteliklerini de sıraladıktan sonra Sayın Yalçın Küçük'ün ileri sürdüğü iddiaları cevaplıyacağız.

Teknik Personel, bir Personel Reformunun asla karşısında değildir. Ama, 1327 Sayılı Kanunun hazırlanış şeklinin karşısındadır. Bir Personel Reformu alelade bir hazırlığın neticesi olmamalıdır. Böyle bir reform hazırlanırken, ciddi bir ekspertiz çalışmasına ihtiyaç duyulmalıdır. Ama bu gün, yürürlüğe konulan 1327 sayılı Kanunun hemen her maddesinden, bir ekspertiz çalışmasının mahsulü olmadığı açıkça okunmaktadır. Bu kanunla tesbit edilen sınıflar, aynı esaslar içinde ele alınmıştır. Ama gerçek odur ki, bir ekspertiz çalışması yapılmış olsa idi, meselâ; genel hizmetler sınıfındaki, bir üniversite mezunu ile, Sağlık hizmetleri sınıfındaki bir üniversite mezununun, ayrı esaslar içerisinde mütelea edilmesi gerektiği ortaya çıkar idî. 1327 sayılı kanun, liyakatte sadece tahsili dikkâte almıştır. Ama, Teknik Hizmetler sınıfı içerisinde öyle tekniker ve teknisyenler vardır ki, tecrübe ve zekâları ile mühendislik çalışması içerisinde, bir mühendisin payından daha fazlasını verebilmektedir. Türkiye'de yüksek tahsil yapamayıp ta, yüksek liyakat sahibi nice orta öğretim mezunu personel vardır. Bunların yüksek tahsil yapamamış olmalarını, sahip oldukları akli yeteneklerin yetersizliğine değil, sahip oldukları dar sınırlı sosyal yeteneklere bağlayabiliriz.

* Mad. Müh. DSİ Demir köprü Barajı SALİHLİ.

Mühendis ve mimarlar, sayın yazarın belirttiği gibi, 1327 sayılı Kanuna, «diğer memurlardan üstün bir ödeme düzenine sahip olma durumunu kaldırmayı amaçladığı» için, hiç karşı değildir. Bilinir ve bilinmelidir ki, Türkiye'nin koşullarının tartışıldığı her yerde ve yeri geldiğinde, mühendis ve mimarlar öğretmenin, hukukçunun, mülkiyelinin ve sıralayabileceğimiz diğer meslek sahiplerinin kamu hizmetlerinde daima, alması gereken den daha az ücretle çalıştığını söylemekten geri kalmamışlardır. Çünkü, Mühendis ve Mimarlar, bir devletin olabilmek için hangi kuvvetlere sahip olması gerektiğini takdir edecek kadar mantık sahibidir. Çünkü, aksini söylemek, memleketimiz koşullarında ve mühendis ve mimarların sahip oldukları mantık süzgecinde, «Sayın Yalçın Küçük, bahis konusu yazıyı, kamu sektöründe çalışan mühendis ve mimarlar, kendisinin Orta Doğu Teknik Üniversitesinden aldığı ücret kadar, ücret istikleri için yazmıştır» demek saçma olur.

Mühendis ve mimarların her kamu personeli gibi, yüksek bir ücret düzeyine kavuşmak istemeleri elbette ayıp değildir. Ama yaptıkları direnişin sebebini, 1327 sayı Kanunun «diğer memurlardan üstün bir ödeme düzenine sahip olma durumunu ortadan kaldırmayı amaçlamasına» bağlamak da, her halde en hafif deyimle, insafsızlık olur. Esasen, bahsedilen direniş, sadece mühendis ve mimarların direnişi değil, Jeoloji, Jeofizikçi, Teknikeri ve Teknik öğretmeni ile, tüm Teknik Personelin direnişidir.

Sayın yazar, bahis konusu yazısında, bütün yönleri ile, bir tek gerçeğe dokunabilmiştir. Ama, bu gerçeği de maalesef, doğru olmaktan uzak bir teşhisine basamak yapmak için kullanmıştır. Bu gün, Türkiye'de Y. Mühendis, Mühendis, Tekniker ve Teknisyen oranları, gerçekten gelişmiş Batı Ülkelerine göre terstir. Mühendis ve Mimarlar bu oransızlıktan, senelerden beri şikâyetçidirler. Nitekim, bundan bir kaç sene evvel, tekniker boykot ve gösterileri başladığı zaman, bilhassa, Mimarlar ve İnşaat Mühendisleri Odası, zamanın ilgililerine ve kamu oyuna, durumu açıklamış ve Devlet Plânlama Teşkilâtının istatistik ve raporlarına da işaret ederek, Türkiye'de mü-

hendis ve mimar yetistfirilmeisine nazaran. Teknikerlik öğrenimine daha fazla hız verilmesini istemiş ise de, ne yazık ki, bu talep zamanın yetkililerince değerlendirilmemiştir. Sayın yazarın belirttiği gibi, Y. mühendis, mühendis, Tekniker oranını, gerçekten «...belirleyen, kişilerin ya da ülkelerin özellikleri değil, işin kendisi, teknolojisidir». Bugün, Türkiye'de mühendisler ve mimarlar, tekniker noksanlığının, pek tabiidir ki, en çok çekenlerdir. Bu sebepten mühendisler, mesailerinin tamamını, mühendislik çalışmalarına yönetememektedirler. Ama bu durumun sorumluluğu mühendis ve mimarlara yüklenemez. Böyle bir gayret, gerçeklerin karşısında olur ve havada sönmeye mahkûmdur.

Sayın yazar, Türkiye'deki «mühendis ve mimarların çok büyük bir bölümü, Kamu kuruluşlarında ve doğrudan üretimle ilgili olmayan örgütlerinde çalışırlar» derken, her halde ya sıhhatli bir istatistiğe dayanmamış veya yanlış bir değerlendirme yapıyor olsa gerektir. Bu yönden yapılacak ciddi bir istatistik ve değerlendirme. Sayın yazarın bu iddiasını gerçeklemeyecektir. Türkiye'de temel üretim, tamamen devlet eliyle yapılmaktadır. İktisadî Devlet Teşekküllerinin hemen tamamı, Devlet Su İşleri ve hatta Kara Yolları Genel Müdürlüğü, üretim yapan ve üretimi direkt veya dolaylı olarak etkileyen kuruluşlardır.

Yazımızın girişinde bahsettiğimiz hastalık, sayın yazarın «yalnız bunlar da, kendi katkılarını abartma durumundadırlar. Çünkü, katkılarını, okudukları yıllara veya sahip oldukları diplomaya bağamak eğilimindedirler. Aslında, yapılan iş, çok daha kısa süreli bir eğitim veya çok daha az gösterişli bir diploma sahibi tarafından görülecek iştir.

Bu bakımdan, üretim süresince bile, bu gün, mühendis ve mimarların toplumsal katkıları, kişisel olarak sandıkları katkının çok altındadır ifadesinde ortaya çıkmaktadır. Bunları söyleyebilmek, bu iddiaları yetkili olarak dile getirebilmek, herhalde sayın yazarın takdir sınırları içerisinde olmasa gerektir. Bir toplumda, o toplumun hayatiyetini devam ettirebilmesi ve ilerlemesinde, muhtaç olduğu bir kadronun yetiştirilmesinde, görev ve yet-

ki almış bir şahsın, bir üniversite Öğretim üyesinin, bir toplumun teknolojik hayatında mühendis ve mimarların katkısını, rolünü, bu derece hafife aldığı görülmemiştir, sanırız. Konunun üzücü olan tarafı, yazımızın başında da belirttiğimiz gibi mühendis ve mimarların, bir Personel Reformu içerisinde lâıyk oldukları yer alamamış olmaları değil; budur.

Mühendisin tarifi kısaca, en az yatırım ve en az emekle en çok işi yapabildir. Örneğin; en zor şartları havi bir maden sahasının, o ana kadar madencilikle uzaktan ve yakından ilgisi bulunmamış vasıfsız birisi tarafından işletilebilmesi pekâlâ mümkündür. Ama, bu maden sahasının rantabilitesini en azami seviyeye çıkartmak, ancak mühendisin yapabileceği bir şeydir. Çünkü bunu başarabilmek belirli bir teknolojik formasyona sahip olmaya bağlıdır. Bir binayı inşa etmek, herkesin altından kalkabileceği bir iştir. Nihayet, 30 cm. lik bir kolonu, 50 cm. yapmanın, binanın emniyeti yönünden hiçbir mahzuru yoktur. Fakat, 50 cm. yerine, 30 cm. lik bir kolon da aynı işi görecektir ve binanın maliyeti önemli ölçüde düştüğü gibi, gerek estetiği ve gerekse kullanılışığı artmış olacaktır. Bu iş ise mühendisin yetki ve bilgisindedir.

«Aslında yapılan iş, çok daha kısa süreli bir eğitim veya çok daha az gösterişli bir diploma sahibi tarafından görülecek iştir.» mevcut kamyonu kullanmayıp, nakliyei hamalla yapalım demekten farksızdır. Aynı görüşle, şunları da söylemek mümkündür : «Mütehassıs hekim, operatör ve pratisyen hekim yetiştirmek manasızdır. Bunların yaptıklarını aslında sağlık memurları da yapabilir» veya «Avukat ve hakim yetiştirmek pahalı bir metottur, dava vekilleri ve zabıt kâtipleri bu işler için yeterlidir.» veya «Mülkiye hizmetlerin görülmesinde vali ve kaymakam tayin edebilmek için, Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu aranmasına ne lüzumvardır, işte tahrirat kâtipleri» v.s. gibi.

Bir toplumda çeşitli hizmetler görülürken, her hizmetin, o hizmeti err iyi yerine getirebilecek kimse tarafırdan yapılması esastır. Bugün, ileri gitmiş memleketler, toplumsal hayatlarının her birimini, bir araştırma vesilesi kabul ettikleri içindir ki, bugünkü seviyelerine ulaşabilmişlerdir. Teknolojik alanda her sistem, her cihazı, her makinayı geliştirmeyi, daha rantabl bir çalışma düzeyine ulaştırmayı hedef almışlar, mevcut çalışma ve rantabiliteyi kâfi görmemişlerdir. İşte günümüzde, teknolojik alandaki bu çalışmaların başarısı için, mühendis gerekli şart olmuştur.

Sayın yazar, mühendis ve mimarları Türkiye düzeninin en mutlu parçalarından biri olarak tanımlarken, herhalde kamu kesiminde çalışanları kasetmemiş olsa gerektir. Çünkü, kamu kesiminde çalışıp da, bu gün, çok üstün bir yaşam seviyesine ulaşmış bir tek mühendis ve mimar gösterebilmek çok zordur. Sadece aldığı maaşla, değil servet, borçsuz olarak bir ev sahibi, bir araba sahibi olabilen mühendis ve mimar yoktur bu memlekette.

«Teknik Okul ve Üniversite kapılarını, teknik orta öğretimden geçenlere ve özellikle bunlara açmasını, teknik okul ve gece öğrenimine geçilmesini istemek «pek tabiidir ki, Teknk Personel için ilerici bir eylem sayılmaktadır. Bu istek, mühends ve mimarlar tarafından seneler önce yapılmıştır. Gönül isterdi ki, ilerici bir yazı yazdığına inanan Sayın yazar, mühendis ve mimarlara, öğretim üyesi bulunduğu Üniversite içerisinde bu konuda yardım vaad etsin. Halbuki, bu gibi taleplerin Orta Doğu Teknik Üniversitesince red edildiğine dair elimizde misaller vardır.

Şuraya kadar yazdığımız göstermektedir ki. Sayın yazarın fikirleri ve gözlemleri temelden sakat ve kısadır. Esasen yazısının genel havası, Sayın yazarın sanki mühendis ve mimarlarla görülecek bir hesabı olduğunu gösterir mahiyettedir.

Yazımızı bitirirken Teknik Personel eylemlerin en başta gelen amacını belirtmekte fayda görmekteyiz : Bugün Türkiye'miz teknolojik hayatında, çok saçma ve hatalı projelere rastlandığı bir gerçektir. Ama, bunun sorumluluğunu tamamen mühendis ve mimarlara yüklemek mümkün değildir. Artık mühendisi, mimarı, jeolog ve jeofizikçi, teknikeri ve teknisyeri ile tüm Ttnk Personel, Türkye'nin teknolojik hayatının tanzimi ve ilerici bir

ortam içerisinde idamesinde söz sahibi olabilmek için ayrı bir statüde mütalea edilmek istemektedirler.

»Bu isteklerinin ilericiolduğunu iddia eden her zümre tarafından desteklenmesi, memleketimiz koşulları yönünden gereklidir. Bu amaçlarla yapılan ve yapılacak olan Teknik Personel direnişleri, Sayın yazarın ifade ettiği gibi mahkûm direnişler değil, muzaffer direnişler olacak ve bunu zaman gösterecektir.